[ו]לא תסגיר עבד אל אדוניו [ז]רבי אומר בלוקח עבד על מנת לשחררו הכתוב מדבר היכי דמי אמר רב נחמן בר יצחק כגון דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו רבי מאיר דתניא [ח]האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת רבי מאיר אומר מקודשת רבי יוחנן הסנדלר אומר אינה מקודשת רבי יהודה הנשיא אומר[ג] מקודשת ומה טעם אמרו אינה מקודשת משום איבה ונחשוב נמי רבי יהודה הנשיא היינו [ד]רבי היינו ר' יהודה הנשיא ונחשוב נמי רבי עקיבא [ה]דתניא [י]קונם שאני עושה לפיך אין צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו האיתמר עלה [י]אמר רב הונא בריה דרב יהושע [א]באומרת יקדשו ידי לעושיהם וידים איתנהו בעולם: **מתני'** [ב]האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל דבר עליה לשלטון ועשה עמה כפועל מקודשת ואם לאו אינה מקודשת: **גמ'** אמר ריש לקיש [ג]והוא שנתן לה שוה פרוטה ובשכר לא והתניא בשכר שהרכבתיך על החמור שהושבתיך בקרון או בספינה אינה מקודשת בשכר שארכיבך על החמור שאושיבך בקרון או בספינה מקודשת וכי תימא ה"נ בדיהב לה שוה פרוטה והא בשכר קאמר ועוד תניא שב עמי בצוותא ואקדש לך שחוק לפני רקוד לפני עשה[כ] כדימוס הזה שמין אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת וכי תימא ה"נ בדיהב לה שוה פרוטה והא שמין אותו קאמר תיובתא דריש לקיש אמר לך ריש לקיש האי תנא ברא סבר [ל]אינה לשכירות אלא לבסוף [ד]ותנא דידן סבר [מ]ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ומאי דוחקיה דריש לקיש לאוקמיה למתניתין בישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ובדיהב לה אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני על מנת ניתני בשכר אלא ש"מ כל על מנת היכא דיהב לה הוא: **מתני'** [ה]על מנת שירצה אבא רצה האב מקודשת ואם לאו אינה מקודשת מת האב הרי זו מקודשת מת הבן מלמדין האב לומר שאינו רוצה: **גמ'** [נ]מאי על מנת שירצה אבא אילימא עד דאמר אבא אין אימא מציעתא מת האב הרי זו מקודשת והא לא אמר אין אלא

על

לא תסגיר. אזהרה לב"ד שלא יסגירוהו לבעליו להשתעבד בו: **לכשאקחך.** דבר שלא בא לעולם הוא: [א]**בלוקח עבד ע"מ לשחררו.** דאי כשיחררו וכא להשתעבד בו לא קרי ליה קרא עבד: **משום איבה.** איבת אחותה ואיבת בעלה ואשארא כר"מ סבירא ליה: **קונם שאני עושה לפיך.** מעשה ידי יהיו לפיך כהקדש אין בעלה צריך להפר שאין נדרה חל שהרי משועבדת לו: **שמא תעדיף.** על מעשה ידיה יותר מן הראוי לו [ב]ויותר ממה שהיא חייבת לעשות לו ובכתובות (דף סד:) אמרינן מה היא עושה לו משקל ה' סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל ולכי אתיא העדפה קדשה [ג]אע"ג דלא באה לעולם בשעת הנדר: **לעושיהם.** למי שברא ומיהו במידי דמשתעבדי [ד]ידיה לבעל לא מלי לאקדושינהו: **מתני' אעשה עמך כפועל.** בפעולת יום אחד: **גמ' והוא שנתן לה פרוטה.** ואמר לה התקדשי לי בפרוטה זו על מנת כו' והא אתא לאשמועינן תנא דידן דבשכר דיבור או בשכר פעולה לא מקדשה דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ומלוה הוא ולקמן מפרש היכי שמע לה ר"ל ממתני': **שהרכבתיך.** בכר נתחייבה לו והוי מלוה גבה: **שארכיבך.** והרכיבה: **בצוותא.** שלא אשב יחידי: **דימוס.** בנין: **ע"מ.** תנאה משמע ולא בשכר: **מתני' ע"מ שירצה אבא.** אביו של חתן: **רצה האב.** בגמ' מפרש לה: **מלמדין וכו'.** כדי לעקור את הקידושין למפרע ולא תזקק ליבם: **גמ'** ע"מ

כגון דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו. הכא משמע דלמ"ד אדם מקנה דשלב"ל מ"מ צריך הוא לומר מעכשיו וכן משמע בפ"ק דב"מ (דף טז:) דקאמר התם אמר [מ]רבא שדה זו לכשאקחנה תהא קנויה לך מעכשיו וקשה דהא מילתא דרבי מאיר בסמוך גבי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי כו' דאמר ר"מ מקודשת ולא קאמר דליבעי למימר מעכשיו[א] ואמאי צריך לומר בשדה ובעבד טפי מבגר וכי תימא דהא דקאמר מקודשת היינו היכא דאמר מעכשיו ואע"ג דליתיה בברייתא וכדאשכחן בפ' האשה שנפלו (כתובות דף פג.) גבי משוך פרה זו ולא תהא קנוייה לך עד לאחר ל' יום ומוקי לה דאמר מעכשיו ואע"ג דליתיה במילתיה הא לא נהירא לומר כן דמסברא מהני למ"ד אדם מקנה דשלב"ל כדבר שבא לעולם דלא מצינו חלוק בדבר ובדבר שבא לעולם לא מצרכינן לומר מעכשיו דהא [ו]אמר במתניתין הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום לא בא אחר וקידשה מקודשת ואע"ג דלא אמר מעכשיו והדרא קושיא לדוכתיה לכן אומר ר"י דלא דמי דלגבי קידושין היינו טעמא דלא בעי למימר מעכשיו משום דסתם קידושין בכסף וקנין מעות לא מתבטל כדאמר לעיל[ס] לא בא אחר וקדשה מקודשת ואע"ג דנתאכלו המעות אבל הכא גבי שחרור של עבד וגבי שדה דהתם רוב קניינם בשטר ואם לא אמר מעכשיו ה"א[ע] אם נתקרע השטר בתוך הזמן העבד לא יהא משוחרר וגבי שדה נמי לא יהא קנוי לו להכי נקט בשדה ובעבד לישנא דמהני בכל ענין אפי' נקרע השטר והיינו כשאמר לו מעכשיו והר"ס פירש דלהכי נקט מעכשיו גבי שדה ועבד לאשמועינן דסבר כר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אע"פ שרוצה שיחול הקנין מעכשיו קנה דאי לא נקט מעכשיו ה"א דאתיא אפילו כרבנן וצריך לעשות קנין אחר[פ] השחרור וא"ת כיון שלא חל הקנין אמאי הזהיר הכתוב שלא להסגיר עבד אל אדוניו הא לא שיחרר ליה מ"מ [צ]כשפדוהו או קוניהו שליחותיה עבדינן דניחא ליה דליקו בהימנותיה כדאמרי' בפ"ק דב"מ (דף טו:) גבי גזל שדה וחזר ולקחה מבעלים הראשונים כו' ומסיק דניחא ליה דליקו בהימנותיה אבל גבי קידושין לא שייך למימר הכי ולכך לא בעי אמר מעכשיו ומיהו קשה לפר"י דפירש דמעכשיו מהני אפי' נקרע הגט א"כ ל"ל במשוך פרה זו מעכשיו לאחר ל' יום דקא מוקי לה ר' יוחנן[ק] אפי' בעומדת באגם דמקום ראוי למשיכה פירוש ולא מיבעיא בחלירו הא אפילו ברה"ר קיימא קנה כיון דאמר מעכשיו וי"ל דר' יוחנן לטעמיה לעיל בפירקין (דף ס.) מעכשיו ולאחר ל' יום שיורא הוי וה"ק מעכשיו יתחילו הקידושין ולא יגמרו אלא עד לאחר ל' יום וכמו כן אמר גבי מעכשיו דמשיכה וכיון דלא קנה לגמרי צריך שיהו בשעת גמר המשיכה במקום ראוי למשיכה ומש"ה מוקי לה ר' יוחנן התם בעומדת באגם דראוי למשיכה אבל ברה"ר לא והא דקאמר הכא [ר]דאפי' נקרע השטר מהני הואיל ואמר ליה מעכשיו אתיא כשמואל דאמר לעיל (דף נט.) תנאה הוי וצריך לדקדק אליבא דרבי יוחנן איך אנו קונין סוס דבר לאחר זמן כגון שידוכים ושאר תנאים דהא אפילו אמר ליה מעכשיו לא מהני לר' יוחנן אם חזר בו או אם הוא קנין סודר כיון שאין הסודר ביד הקונה בסוף הזמן דהדרא סודרא למריה דה"נ אמר (נדרים דף מח:) גבי ההוא גברא שרצה להקנות נכסים לבריה ע"מ שיהא בר בריה צורבא מרבנן (הוא) וקאמר התם דלא קני מהאי טעמא דאימת קא קני כי הויא [ש]בריה צורבא מרבנן והאיא שעתא כבר הדרא סודרא למריה ואמר הר"ס דשמא ע"מ מהני אפילו לרבי יוחנן ולא הוי שיורא אלא תנאי ולכך טוב לומר ע"מ מעכשיו: **ה"ג** קונם מה שאני עושה לפיך. ול"ג אני עושה כיון [ת][דבלאו] דמשועבדת לבעלה לא מלית למיסר [א]בקונם[ב]: **יפר** שמא תעדיף. תימה הלא אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה ועינוי נפש[ג] וי"ל דהא נמי דברים שבינו לבינה שלפי שאי אפשר לגמלם ליהנות מגלה מה שהיא חייבת לו ואי אפשר שלא יהנה יותר מן הראוי לו ויאסר אף בשאר מעשה ידיה ולכך צריך להפר: **וידים** איתנהו בעולם. והוי כמקדיש דקל לפירותיו דמהני אפילו למ"ד אין אדם מקנה דשלב"ל וה"ה דמצי לשנויי שאני קונמות דקדושת הגוף ניהו כדמשני בפ' אע"פ (כתובות דף נט.):

אלא

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פי"ב מהלכות נדרים הל' י סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעי' עח וטוש"ע אה"ע סימן פא סעיף כ:

נא ב ג מיי' פ"ח מהל' אישות הלכה יט סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לח סעיף יב:

נב ד מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף יג:

נג ה ו מיי' שם פ"ו הלכה א סמג שם טוש"ע שם סעיף מ ע י"א:

מוסף תוספות

א. וכן גבי פירות ערוגה. תוס' יבמות צג. ד"ה קנויה. ב. שאין נדרים דאיסור חפצא חלים על דבר שאין בו ממש. כדמפרש במס' נדרים. ריטב"א (ועי' מהרש"א).

תוס' ר"י הזקן

הלכך כמי שלא באה לעולם הוא. ודברי הכל. בין לרבה בין לרב יוסף הוכר עוברה בעינן דומיא דשחת. איכא מ"ד הואיל ומוקמינן להא דרבי חנינא כר' אליעזר [בן יעקב] וקי"ל דלאו הלכתא היא, דהא קי"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הא דרבי חנינא נמי [לאו] הלכתא היא ואפילו הוכר עוברה אינה מקודשת. וא"ת והא ר' חנינא [אתא לפרושי] מתני' ותנאי דמתני' ס"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. וי"ל שבא ר' חנינא להודיענו דאפילו מאן דאית ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בשאין אשתו מעוברת הואיל ולא בא מקצתו לעולם אינה מקודשת, מיהו אם היא מעוברת שבא מקצתו לעולם למאן דאית ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מקודשת. והר"ם ז"ל כתב בפ"ז [מאישות הט"ז] שאם הוכר עוברה מקודשת, ובתרומות פרק ה' [ה"ט] כתב והוא שיבואו שליש דלא כר' אליעזר. נראה דעתו דמתניתין דאמר לא [אמר] כלום בין רבי אליעזר בין רבנן היא כר' אליעזר ורועים מיהא בעי, משום הכי מהדר לתרוצי למימרה דר' חנינא כדעתיה דר' אליעזר דמימרא דרבי חנינא לפרושי מתני' קא אתיא, ומיהו ר' חנינא נמי אליבא דרבנן אמרה שאם הוכר עוברה מקודשת. ואע"ג דס"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הא קי"ל נמי המקנה למי שלא בא לעולם [לא קנה] ואפילו הכי אם מזכה לעובר [שלא] קנה, וקידושי זכות הם לאישה דאתתא ניחא לה בבעל, ואביה מזכה לה במקבל כסף קידושיה, וכמו שהמתנה מתנה מפני שדעתו של אדם קרובה אצל בנו ובתו להועיל הם והקונה לזה מעתה הוא בעולם לקנותה תכף שתבא בעולם מפני שזוכה הוא לה, וכ"ש הוא ומה אם כשהקונה אינו בעולם מפני שדעתו קרובה אצל בנו קנה לכשיבא, כ"ש כשהקונה הוא בעולם והמתנה אינה בעולם שקנה מעתה המתנה לכשתבא בעולם, הלכך קדושי קדושין. וכן כתב הר"ם פ"ז [שם]

ויראה לי שצריך לחזור ולקדש מאביה אחר שתלד כדי שתכנס[ב] אותה בקדושין שאין בה דופי. ולשונו בפי' המשנה ואשר יתחזק אצלי שהוא יצטרך לקדש אותה אחר לידתה ואז יותר לו לבא עליה לפי שהעיקר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואמנם אמרנו הבריו קיימין להחמיר שהיא אשת איש. ע"כ. הא דאמרינן במתניתין לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת אתיא כמ"ד דאין קדושין תופסין ביבמה לשוק [יבמות צב, ב], אבל אנן דקי"ל דמספקא לן אי תפסי בה קדושי אי לאו, היא ספק מקודשת וכן הוא בירושלמי וכ"כ הר"ם [אישות פ"ז הט"ו]. **מתני'**. כפועל. אעשה עמך בפעולה יום אחד. **גמ'**. פרוטה. שאמר לה התקדשי לי בפרוטה זו על מנת שאעשה לך כך וכך. בצוותא ואקדש לך. שלא אשב יחידי ומיירי שאמר לה הרי את מקודשת לי בצוות שאעשה לך. אינה אלא בסוף. וליכא מלוה ובמכוש האחרון חלו הקדושין וחיוב שכרו ולא קודם, נמצא דליכא מלוה. מתחלה ועד סוף. ומכוש האחרון שחלו הקדושין לית בה שוה פרוטה נמצא שקדשה במה שנתחייבה משכרו שהוא מלוה אצלה שהרי הרויחו והיה בידה מלוה. על מנת. תנאה משמע. וקי"ל דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, וכן פסק הר"ם פ"ה [ה"כ]. **מתני'**. על מנת שירצה. בגמ' מפרש. מלמדין. כדי לעקור הקדושין למפרע ולא תזקק ליבם. **גמ'**. דאמר אין. כלומר דעל מנת שירצה משמע שיאמר כששמע רוצה אני אבל אם שתק לא הוי מקודשת. והא לא אמר אין. דאי מיירי שמע ואמר אין כי לא מת האב נמי מקודשת מכי אמר אין ואמאי נקט מת האב.

מסורת הש"ס

א) יבמות לג: גיטין מה., ב) [יבמות לב: לג: כתובות נח: ב"מ טז:], ג) [בכתב"י נוסף: כאמת אמרו], ד) [שבת לג: יבמות מה.], ה) [צ"ל דקנן], ו) יבמות לג. כתובות נט. סו. ע. נדרים פה., ז) [נדרים פה:], ח) [בכת"י נוסף: לו], ט) [לעיל מח: וש"נ, י) לעיל מח. וש"נ], כ) [צ"ל יותר. רש"ש], ל) [בדפו"ר: ידים], מ) [צ"ל רב. מהרש"א. וכ"ה בתוס' הרא"ש], נ) [נלע"ל אמרינן אמתניתין דהכי אמר. ועי' לעיל נט ע"א רב שמואל דאמרי תרוייהו וכו'], ס) [דף נט.], ע) [ה"א יש למחוק, או לגרוס הא (גלא ד"ה). רש"ש], פ) [צ"ל קנין ושחרור אחר. רש"ש], צ) [בדפו"ר: כשפודהו. וכצ"ל], ק) [כתובות פב ע"א. ושם פו ע"ב], ר) [צ"ל בר בריה], ש) רש"א, ת) [ועי' תוס' כתובות נט ע"א ד"ה קונם, ותוס' יבמות צג ע"א ד"ה שאני], א) [נדרים פט ע"א ועי"ש בע"ב], ב) [יתכן די"ש לקונים: אפילו], ג) [יתכן דצ"ל: דלאו אליעזר כמו ורועים], ד) [נלע"ל בקבלת], ה) [ברמב"ם: שיכניס].

תורה אור השלם

1. לא תסגיר עבד אל אדניו אשר ינצל אליך מעם אדניו: דברים כג טז

גליון הש"ס

תוד"ה כגון וכו' נקרע השטר כו' אתיא כשמואל. לשון זה צ"ע דהא הכא רבי הוא דאמר כן ואליבא דרבי גם רב מודה דמעכשיו ולאחר ל' יום הוי תנאי כמבואר בסוגיא דלעיל דף נט ע"ב מהיום ולאחר מיתה הוי גט:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בלוקח צ"ל קודם ד"ה לכשאקחך: (ב) ד"ה שמא וכו' אע"ג דלא באה לעולם. נ"ב ול"ע בכתובות פרק אע"פ דף נט משמע דלר"י אין הטעם משום דבר שלא בא לעולם ע"ש דמשמע דאי הוה ס"ל שמואל כר"מ הוה ניחא ולפי מה שגרסו התוס' שם אתי שפיר ולפי פרש"י צ"ע:

מוסף רש"י

בלוקח עבד על מנת לשחררו הכתוב מדבר. ימוכר שלא להשתעבד בו (יבמות צג:), והזהיר הכתוב לבית דין שיכפוהו שלא להשתעבד בו (גיטין מה.). **הרי עצמך קנוי לך מעכשיו.** לכשאקחך, וכי זכין ליה הוה ליה משוחרר למפרע, ומהכא אמרינן ביבמות (לג:) דרבי כר"מ סבירא ליה דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (גיטין מה.). **לאחר שיחלוץ לך יבמיך.** קסבר האי תנא אין קידושין תופסין ביבמה לשוק (לעיל סב:). **אינה מקודשת.** דהוה ליה דברים שלא באו לעולם ועכשיו אין בידו לקדשה (שם), כיון דהשתא לא תפסי בה קדושי לקמיה נמי לא תפסי, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (יבמות צב:). **קונם שאני עושה לפיך.** אשה שאמרה לבעלה מה שאני עושה מלאכה יהא אסור לפיך בקונם (יבמות צג.). מה שאני עושה יהיה קונם לפיך, יהי עליך כהקדש מליהנות לו (כתובות נט: ובעירו שם סו:). **אין צריך להפר.** נדר זה, שאין בה כח להקדיש נפי שהוא שלו (שם נט:). דכיון דקא משעבדא ליה למעשה ידיה לא מלית נדרה (יבמות צג:). דלא אמרה כלום דלאו כל כמיניה לאפקועי מבעל מה דזכי ליה רחמנא (נדרים פה.). ואפילו לשמא תעדיף נמי לא חיישינן, דלאו מעדפה נמי לבעל הוא (כתובות סו:). **שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו.** דתנן (כתובות סד:) מה היא עושה לו משקל ה' סלעים שתי כו' ועפי לא משעבדא ליה והעדפה היא נדר ואע"ג דעדיין לא נעשית המלאכה (יבמות צג.). דמותר זה אינו שלו ויכולה להקדישו (כתובות נט.). יהעדפה דידה הוא ותייל עלה קונם (שם סו.). **אינה לשכירות אלא לבסוף.** הלכך לאו מלוה הוא (ב"ק צט.). כלומר לאחר נסך (ב"מ סה.) כשכיר שנה בשנה, שכירות שנה זו משתלמת בתחילת שנה אחרת (ב"מ קי.). **ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף.** אומן המקבל עליו לעשות בשכר, לא אמרינן בגמר המלאכה הוא קונה כל השכירות, אלא כל פורתא ופורתא דעבד, קמא קמא קני אגרא (עיין יט.). כיון שעלה שכרו לפרוטה נתחייבה לו מיד פרוטה והויא ליה מלוה גבה (ב"ק צט: ובעירו לעיל מח.).